

ombudsman
veřejný ochránce práv

Radost – dětský domov, o. p. s.

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Čs. Tankistů 277/11, 109 00 Praha 15 – Dolní Měcholupy
Zřizovatel:	Radost – dětský domov, o. p. s.
Ředitel:	Mgr. Jitka Stejskalová
Typ zařízení:	dětský domov
Kapacita:	16 dětí
Datum návštěvy:	6. – 7. května 2019
Datum vydání zprávy:	2. srpna 2019
Návštěvu provedli:	Mgr. Tereza Hanelová, PhDr. Božena Lányová, Mgr. Veronika Sedláková

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Obsah

Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Prostředí zařízení	8
1. Rodinné skupiny	8
Pobyt dítěte v zařízení	10
2. Kontakt s okolním světem	10
3. Stravování a příprava jídla	10
4. Hospodaření s finančními prostředky	11
5. Hodnocení dětí a opatření ve výchově	11
Personál	15
6. Supervize	15
Přehled opatření k nápravě	16

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, vykonávám činnost národního preventivního mechanismu, v jehož rámci provádím **systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě**. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami špatného zacházení.¹ Dětské domovy představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.² Pracovníky jsou právníci, psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a umístěnými dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.³ Charakter návštěv je **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard péče o děti s nařízenou ústavní a ochranní výchovou v České republice.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Z každé systematické návštěvy **pořizuji zprávu, jejíž součástí mohou být návrhy opatření k nápravě**. Zpráva slouží k dialogu se zařízeními a jako vodítko k prevenci nebo odstranění špatného zacházení. Zpráva nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto může působit negativním dojmem. Prosím čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo.⁴ Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty. Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín. Pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

1 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

2 V souladu s ustanovením § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

3 V souladu s ustanovením § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

4 Podle ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a příkládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna.

Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace. **Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁵ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení), včetně obdrženého vyjádření, na svých internetových stránkách⁶ a v databázi Evidence stanovisek ochránce ESO.⁷

Po provedení série souvisejících návštěv **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení.

5 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Veřejný ochránce práv - ombudsman [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 2019-07-18]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zarizeni-pro-deti/>.

7 Evidence stanovisek ochrance (ESO) je dostupná z: <http://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.

Charakteristika zařízení

Radost – dětský domov, o. p. s. (dále jen „dětský domov Radost“, „domov“ nebo „zařízení“), je obecně prospěšná společnost zapsaná u Městského soudu v Praze. Předmětem činnosti zařízení je výkon ústavní výchovy na základě rozhodnutí soudu, náhradní výchova nahrazující výchovu rodičů do doby rozhodnutí soudů a organizace volnočasových aktivit dětí. Společnost také zajišťuje pro děti a mládež ve věku od 3 do 18 let, případně do ukončení jejich přípravy na zaměstnání, poskytování sociálních služeb podle zákona o sociálních službách.⁸ Maximální kapacita zařízení je 16 dětí. V době systematické návštěvy bylo v zařízení evidováno 15 dětí, přičemž fyzicky přítomno také 15.⁹ Celkem 12 dětí pobývalo v zařízení na základě rozhodnutí soudu a 3 děti na základě zaopatřovací smlouvy. Děti byly rozděleny do dvou koedukovaných rodinných skupin.

Zařízení je umístěno v rodinném domě, ke kterému náleží rozlehlá zahrada. Rodinný dům má celkově 3 podlaží a suterén. V suterénu se nachází kancelář ředitelky, sociální pracovnice a manažera dětského domova. Dále je zde k dispozici herna a relaxační místnost. Na prvním podlaží jsou umístěny prostory rodinných skupin. Každá rodinná skupina disponuje plně vybavenou kuchyní, jídelnou, koupelnou s toaletou a obývacím prostorem se vstupem na společnou terasu. Pokoje dětí jsou zvlášť. Na druhém podlaží jsou umístěny chlapecké a na třetím dívčí pokoje. Dětský domov Radost disponuje také startovacím bytem s dispozicí 4+kk, který se nachází v městské části Praha 15 - Horní Měcholupy, přibližně 3 km od dětského domova. Podmínkou pro pobyt ve startovacím bytě je věk 18 let a dodržování ubytovacího řádu, který je součástí smlouvy o podporovaném bydlení (smlouvy o podnájmu). V době systematické návštěvy trávilo jedno dítě ve startovacím bytě víkendy a jedno bývalo v bytě natrvalo.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 6. – 7. května 2019 bez předchozího ohlášení. Ředitelka Mgr. Jitka Stejskalová byla o návštěvě osobně informována při jejím zahájení. Zaměstnankyně Kanceláře veřejného ochránce práv (dále také „Kancelář“) jí předaly pověření k provedení návštěvy, vyžádaly si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedly právničky Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Tereza Hanelová a Mgr. Veronika Sedláková. Na šetření se podílela také pověřená expertka z oboru psychologie PhDr. Božena Lányová.

Zaměstnankyně Kanceláře navštívily rodinné skupiny i startovací byt. V rámci návštěvy pozorovaly podmínky a průběh péče o děti, studovaly spisovou dokumentaci, hovořily s ředitelkou zařízení, sociální pracovníci, manažerem společnosti, vychovateli a přítomnými

8 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

9 Z toho jedno dítě bydlelo trvale v startovacím bytě a jedno dítě se v průběhu naší návštěvy nevrátilo z dovolenky.

děťmi. Na místě zastižený personál poskytl veškerou požadovanou součinnost, za což děkuji.

Shrnutí

V zařízení jsem nenarazila na případy špatného zacházení ani vážnější nedostatky v poskytované péči. Zařízení poskytuje dětem kvalitní péči a v některých oblastech může jít jiným zařízením příkladem. Za rizikový faktor považuji skutečnost, že **zákazy dlouhotrvající povahy jsou dětem sdělovány pouze neformálně, a nikoli prostřednictvím opatření ve výchově**. Nebezpečí spatřuji hlavně v nemožnosti zpětného prozkoumání zákonnosti takto vydaných zákazů.

Uvítala bych, aby zařízení nabídlo dětem větší prostor pro bezpečné uložení cenných věcí. Pro starší děti neexistuje možnost uzamykat si své vlastní pokoje. Ocenila bych, kdyby měly děti vzhledem ke svému věku a samostatnosti zajištěno větší soukromí.

Zařízení má nastavena poměrně liberální pravidla, která vedou děti k zodpovědnosti za jejich vlastní chování. Jsou tak připravovány na samostatný život po opuštění zařízení. Zařízení v mnohých ohledech připomíná chod běžné domácnosti, kde jsou sice pravidla a hranice nastavena, nicméně děti mají možnost projevit svůj názor a vyjadřovat se k dění v zařízení. Také oceňuji **individuální přístup personálu k dětem**, kdy je patrné, že mezi dětmi a vychovateli panuje uvolněná a přátelská atmosféra.

Velmi pozitivně hodnotím systém přípravy jídla a stravování dětí na rodinných skupinách. Děti se přímo podílejí na přípravě jídelníčku pro celý týden. Společně s pedagogickými pracovníky připravují snídaně, svačiny i večeře. Kromě obědů, které mají děti zajištěny na školách, se **stravují vždy spolu na rodinných skupinách.**

V zařízení je poměrně vyrovnaný počet ženského a mužského personálu, což v současné době není ve školských zařízeních častý jev. Děti tak mají v pedagogických pracovnících zastoupen jak ženský, tak mužský vzor.

Co se týče obsahu zprávy, tak v kazuistikách jednotlivých dětí používám s ohledem na ochranu osobních údajů písmena, která neoznačují jméno ani příjmení konkrétního dítěte. Zařízení mimo rámec této zprávy sdělím, o které konkrétní dítě se v jednotlivých kazuistikách jedná.

Prostředí zařízení

1. Rodinné skupiny

Děti jsou v zařízení rozděleny do 2 koedukovaných rodinných skupin. Společný prostor obou skupin se nachází na prvním patře rodinného domu. Každá rodinná skupina má velkou prostornou kuchyni, obývací pokoj s jídelním stolem a toalety. Z obývacího pokoje je přímý vstup na společnou terasu, která vede do zahrady.

Ačkoli jsou rodinné skupiny koedukované, děti jsou ubytovány po patrech podle pohlaví. Pokoje chlapců se nachází na druhém patře a pokoje dívek na třetím patře. Patra jsou vždy rozdělena na dvě části po 3 pokojích bez ohledu na rozdělení dětí dle rodinných skupin. Každá část má svou vlastní koupelnu a toaletu, které je možno bezpečně uzamknout. Děti jsou umístěny na pokojích po jednom nebo po dvou, dle jejich přání a možností zařízení.¹⁰ Vzhledem k velikosti a dispozici zařízení **hodnotím jako dobrou praxi možnost dětí vyjádřit svůj názor ohledně výběru spolubydlícího na pokoji.**

1.1 Uzamykatelný prostor na pokoji

Poskytnutím uzamykatelného prostoru je dětem umožněno zachovat si v cizím prostředí alespoň část svého soukromí. Tato potřeba stoupá úměrně věku dítěte, kdy starší děti zároveň vlastní předměty vyšší hodnoty (mobilní telefon, notebook apod.).

Každé dítě má v pokoji k dispozici malou uzamykatelnou kasičku s klíčem, kam si může ukládat své osobní předměty a cenné věci, jako např. fotografie, peníze, doklady nebo šperky. Velikost kasičky umožňuje dětem uložit si do ní pouze menší předměty. V době návštěvy se v zařízení nacházely děti od 10 let věku výše, přičemž většina jich měla 15 let a víc. Každé dítě mělo vlastní mobilní telefon, některé měly také notebook. Bylo by proto vhodnější, aby měly děti k dispozici větší uzamykatelný prostor, např. uzamykatelné skříňě anebo šuplíky u stolu, kam by si mohly uložit víc svých osobních věcí.

10 Dítě A mělo zájem sdílet pokoj společně s dítětem B. Nastěhovaly se proto do jednoho pokoje, který si chtěly společně vyzdobit. Po pár týdnech však vznikaly rozbroje a děti usoudily, že bude lepší, pokud budou bydlet zase odděleně. Proto se dítě A přemístilo opět na samostatný pokoj a dítě B šlo do pokoje s jiným dítětem.

Obr. 1: Uzamykatelná kasička

1.2 Uzamykání pokojů

Děti nemají klíče od svých pokojů, a nemohou si je tak uzamknout, když jdou do školy nebo na víkend domů. Pokoje uzamykají vychovatelé, a to pouze v době, kdy jsou děti na víkend na dovolence. Bez ohledu na věk dětí se toto pravidlo vztahuje na všechny.

S ohledem na věk a samostatnost dětí bych považovala za vhodné, aby si mohly své pokoje uzamknout. Přitom je samozřejmé nutné brát na zřetel individuální schopnosti každého dítěte.

Opatření:

- 1) **Zajistit dětem větší uzamykatelný prostor pro uchovávání svých osobní věcí (do 3 měsíců).**
- 2) **Umožnit starším dětem v závislosti na jejich schopnostech uzamykat si pokoj (průběžně).**

Pobyt dítěte v zařízení

2. Kontakt s okolním světem

Dítě má právo na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami, a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobní návštěv.¹¹

Děti mají v zařízení neomezený přístup ke svým mobilním telefonům. Obecně platí zákaz jejich používání po večerce, ale není praxí zařízení, že by vychovatelé dětem mobilní telefony odebírali. Děti jsou vedeny k tomu, aby mobilní telefony nepoužívaly při společných činnostech, např. na komunitě. Děti mají v zařízení k dispozici erární počítače na každé rodinné skupině. Kromě toho mají některé děti svoje vlastní stolní počítače anebo notebooky na pokojích. V celém zařízení funguje bezproblémově bezdrátové připojení k internetu prostřednictvím Wi-Fi. Dětem je tak umožněno být v kontaktu s rodiči, blízkými osobami, ale také s přáteli. **Přístup, kdy zařízení neomezuje děti v kontaktu s blízkými osobami, ale naopak je podporuje, považují za příklad dobré praxe.**

3. Stravování a příprava jídla

Organizace stravování v zařízení je jedním z prostředků, jak lze co nejvíce přiblížit dítěti v zařízení chod běžné domácnosti. Společná příprava jídla tak slouží nejenom jako příprava dítěte do života, ale slouží také k utužování rodinné skupiny a umožňuje dítěti podílet se na sestavování jídelníčku. Podle vyhlášky k zákonu o ústavní výchově mohou „zaměstnanci zajišťovat stravování za pomoci dětí obdobně jako v rodině, zejména snídaně, svačiny, celodenní stravování o víkendech, v době svátků apod., s tím, že současně mohou provádět nákup potravin, a to v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem.“¹²

Příprava jídla a stravování probíhá na jednotlivých rodinných skupinách. Děti si společně s vychovateli připravují snídaně, svačiny a večeře. Pouze obědy mají zajištěny ve škole. Každá rodinná skupina hospodaří se svým rozpočtem, přičemž převážnou část potravin má zařízení zdarma z potravinové banky. Děti mají střídavě služby v kuchyni, co znamená, že buďto samostatně anebo v spolupráci se sloužícím vychovatelem (dle vzájemné domluvy) připravují pro celou rodinnou skupinu večeři.

Současnou praxí společné přípravy jídla a stravování hodnotím velmi pozitivně. Děti se aktivně zapojují do plánování a přípravy jídla a osvojují si základní dovednosti potřebné

11 Podle ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ústavní výchově“).

12 Podle ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s vyhláškou č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů.

pro samostatný život. Stravování probíhá na rodinných skupinách, čímž se oslabuje ústavní prvek společného stravování všech dětí ze zařízení.

4. Hospodaření s finančními prostředky

Každodenní život v zařízení probíhá co nejméně organizovaně a v přirozeném kontaktu dětí a personálu. Zaměstnanci dětského domova se společně s dětmi podílejí na vaření, úklidu a praní. Na rodinných skupinách společně plánují a rozhodují o aktivitách a volném času.¹³ S chodem rodinných skupin souvisí také hospodaření s finančními prostředky, které má skupina k dispozici. Pro děti to znamená naučit se znát hodnotu peněz a rozdělení financí na jednotlivé potřeby, jakými jsou např. vaření, školní potřeby, ošacení, kosmetika aj.

Děti dostávají vždy 1. středu v měsíci kapesné, a to v nejvyšší možné míře.¹⁴ Dětem je s ohledem na jejich věk zřizován bankovní účet, na který je jim posléze zasíláno kapesné. S finančními prostředky na účtu děti hospodaří samostatně pod dohledem klíčového pracovníka. Cílem je, aby se naučily hospodařit s finančními prostředky. Tento postup hodnotím velmi pozitivně.

Dětský domov má dostatek finančních prostředků, proto mají i děti dostatečné materiální zabezpečení a není zde problém zajistit dětem věci a předměty méně či více potřebné. Z provedených rozhovorů se zaměstnanci zařízení plynul dojem, že děti nemají adekvátní povědomí o hodnotě jednotlivých kupovaných věcí. Pro co nejjednodušší přechod z ústavního zařízení do běžného života považuji za vhodné, aby byly děti ještě více vedeny k finanční samostatnosti.

5. Hodnocení dětí a opatření ve výchově

Dítě má právo na to, aby bylo hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat.¹⁵ Dítěti může být v závislosti na jeho chování uloženo opatření ve výchově (pozitivní nebo negativní), které musí splňovat zákonem stanovené podmínky.¹⁶ Opatření

13 Uvedené vyplývá z vnitřního řádu Dětského domova Radost, o. p. s., bod 3.1.1, jako i z poznatků pověřených zaměstnanců Kanceláře.

14 Podle ustanovení § 3 nařízení vlády 460/2013 Sb., o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy.

15 Podle ustanovení § 20 odst. 1 písm. l) zákona o ústavní výchově.

16 Za prokázané porušení povinností vymezených zákonem může být dítěti podle § 21 odst. 1 písm. b) zákona o ústavní výchově uloženo opatření ve výchově ve formě snížení kapesného v rozsahu stanoveným zákonem. Účinností zákona č. 333/2012 Sb. bylo původní ustanovení § 31 odst. 1 zákona o ústavní výchově změněno tak, že přiznává dítěti nárok na kapesné, jehož výši stanoví vláda nařízením. Původní ustanovení o tom, že dítě má nárok minimálně na dvě třetiny zákonem vymezeného kapesného, bylo ze zákona vypuštěno. Je tedy zřejmé, že zákon o ústavní výchově odkazuje s účinností od 1. listopadu 2012 v § 21 odst. 1 písm. b) a v odst. 3 písm. c) na neexistující právní úpravu. Proto, až do doby, než to obecně závazný právní předpis bude umožňovat, by neměla být ukládána opatření ve výchově podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. b) a odst. 3 písm. c) zákona o ústavní výchově.

ve výchově může být dítěti uloženo pouze oprávněnou osobou a za prokázané porušení povinností vymezených zákonem o ústavní výchově.¹⁷

Zařízení nevyužívá bodový systém. Hodnocení dětí je založeno na individuálním přístupu pracovníků k dětem. Děti jsou sledovány v průběhu dne vychovateli. V závěru týdne probírá klíčový pracovník s konkrétním dítětem jeho chování za celý týden. Pokud se jedná o skutečnosti, o kterých by měly být informovány i ostatní děti v zařízení, proberou to vychovatelé, ředitelka a děti na pravidelné pondělní komunitě.

V interním systému Foster jsou ke každému dítěti vedeny záznamy o jeho chování, uložených trestech a opatřeních ve výchově. Pokud je dítě v zásadě „bezproblémové“, tak se záznamy pořizují pouze sporadicky. V opačném případě zapisuje konkrétní zaměstnanec zařízení detailnější záznam. Týká se to například situací, kdy přijde dítě pod vlivem návykové látky, uteče, má problémové chování ve škole, oklame vychovatele anebo má neomluvený pozdní příchod.

Podle vnitřního řádu zařízení se opatření ve výchově zaznamenávají do osobního spisu dítěte. Současně se pořizuje písemný zápis na formuláři „Záznam o projednané události“, ke kterému se může dítě písemně vyjádřit. Opatření jsou dále zaznamenávána pedagogickým pracovníkem do denního hlášení.¹⁸ Děti i zaměstnanci shodně uvedli, že není obvyklou praxí zařízení ukládat dětem opatření ve výchově. Naopak v zařízení je zvykem používání alternativních trestů. Dítě tak má možnost vybrat si, zda se bude ve větší míře podílet na úklidu zařízení, cvičení (např. dřepy) nebo dostane zákaz prodloužených vycházek. **Ve spisové dokumentaci dětí nebylo uvedeno žádné opatření ve výchově v podobě, jakou stanovuje zákon o ústavní výchově. V interním systému Foster byly záznamy, které zmiňovaly ukládání alternativních trestů a opatření ve výchově, pouze výjimečně.**

Dítě C mělo v interním systému Foster záznam ze dne 28. dubna 2019, ve kterém bylo uvedeno, že přišlo v neděli z víkendové dovolenky o 2 hodiny později. **Vychovatel se s dítětem dohodl na tom, že udělá 15 dřepů**, vytře podlahu v kuchyni v obou rodinných skupinách a udělá jednu domácí práci dle uvážení denního vychovatele. **Tento trest mělo dítě C splnit v sedmi různých dnech.** Aktivní participace dítěte v hodnocení svého jednání a spáchaného prohřešku je bezesporu pozitivní aspekt při určování následného zákazu nebo trestu. Nicméně musím zdůraznit, že zákon o ústavní výchově neumožňuje ukládat alternativní tresty typu dřepování, úklidu a domácích prací.

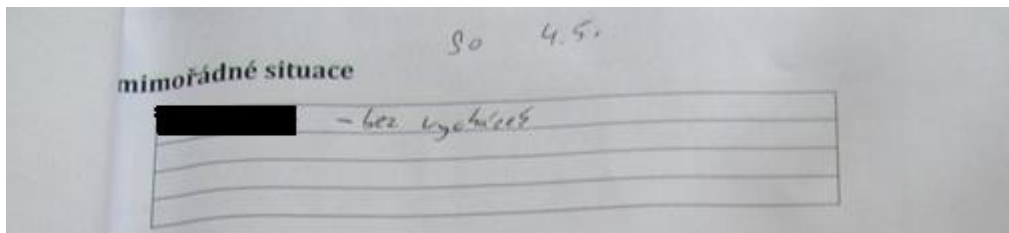
Dítě A se dne 18. června 2018 dobrovolně přiznalo k tomu, že tři dny nebylo ve škole a nechalo si zfalšovat omluvenku. Jako trest mu byly **uloženy domácí práce v zařízení bez bližší specifikace.** Dítěti D byl **zakázán na týden počítač** z důvodu, „že se vztekalo, když mělo psát domácí úkoly, přineslo třídní poznámku a ve škole se pralo“. Dítě E mělo v záznamu ze dne 1. května 2019 **uveden zákaz vycházek na jeden týden za příchod**

17 Podle ustanovení § 21 ve spojení s § 20 zákona o ústavní výchově.

18 Vnitřní řád Dětského domova Radost ze dne 3. srpna 2018, bod 5. 2. Systém hodnocení a opatření ve výchově.

pod vlivem alkoholu. Tato skutečnost byla zapsána také v knize denní evidence u konkrétních dní.

Obr. 2: Kniha denní evidence, zápis ze dne 4. 5. 2019

V záznamu ze dne 14. června 2016 bylo uvedeno, že dítě F dostalo společně s jiným dítětem peníze na jídlo, které však utratily na cigarety a pití. Za toto jednání byly dítěti F **zakázány vycházky na 5 dnů a uloženo opatření ve výchově, na základě kterého nemělo dostat další měsíc žádné kapesné. Zmíněné opatření ve výchově však nebylo založeno ve spisové dokumentaci konkrétního dítěte.**

Žádný z uvedených trestů nebyl řádně zdokumentován podle zákona o ústavní výchově. Tedy schválen a podepsán ředitelem zařízení, oficiálně zapsán a založen do spisu dítěte, a nebylo zřejmé, zda se dítě mohlo k opatření vyjádřit (s výjimkou dítěte C).¹⁹ Veškeré výše uvedené tresty a opatření ve výchově byly uvedeny pouze v interním systému Foster, případně v knize denního hlášení.

Chápu argumentaci zařízení, které nelpí na ukládání opatření ve výchově a snaží se řešit incidenty spíš jako běžná rodina, „bez papírů“ a oficialit. Nemám ani za to, že by zařízení děti nepřiměřeně trestalo. Přesto ustanovení § 21 odst. 5 zákona o ústavní výchově předpokládá, že o každém opatření bude učiněn záznam do osobního spisu dítěte. Tento požadavek, ač může působit zbytečně formálně, má za cíl umožnit ověřit, že zařízení dětem neukládá žádné nepřiměřené tresty či opatření. Bez řádného záznamu není možné zpětně ověřit četnost a obsah uložených opatření.

Co se týče možného ukládání opatření, které jsou dítěti pouze sdělována ústně a nejsou nikde zaznamenána v jeho dokumentaci, tak takovou praxi považuji za nepřípustnou a odporující zákonu. Ke schvalování opatření ve výchově je oprávněn pouze ředitel zařízení, dítě má právo se ke svému hodnocení vyjádřit a tato opatření jsou součástí osobního spisu dítěte.

Výjimku lze spatřovat v případě povolování samostatných vycházek, kdy může dojít k tomu, že pedagogický pracovník neudělí dítěti souhlas s vycházkou v konkrétním případě. Bude se jednat zejména o situace, kdy si dítě nesplní školní povinnosti, odmítá si uklidit pokoje apod. nebo pokud vycházku nedovoluje zdravotní stav dítěte. I toto by však mělo být zaznamenáno do dokumentace dítěte spolu s uvedením důvodů pro nepovolení

19 Podle ustanovení § 23 odst. 1 písm. j) ve spojení s ustanovením § 20 odst. 1 písm. j) zákona o ústavní výchově.

vycházky. Dlouhodobé neumožňování vycházek musí být vždy realizováno pouze prostřednictvím opatření ve výchově.²⁰

Nijak nezpochybňuji právo ředitele omezit dítěti individuální vycházky, atraktivní činnosti nebo jiné výhody s odkazem na jeho chování. Nicméně musí při takovémto omezení postupovat dle zákonných ustanovení.

Opatření:

- 3) Opatření ve výchově ukládat v souladu se zákonem a zásadami správního řízení (bezodkladně).**
- 4) Ukládat jen taková opatření ve výchově, která připouští zákon ústavní výchově a respektovat přitom terminologii zákona (bezodkladně).**

²⁰ Veřejný ochránce práv. *Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny*. Poznátky ze systematických návštěv veřejného ochránce práv. 2013, str. 17.

Personál

6. Supervize

Práce ve školním zařízení je náročným a mnohdy i stresujícím povoláním, které může vést k profesnímu vyčerpání a frustraci. Tyto stavy se poté mohou projevovat nevhodným chováním zaměstnanců k dětem umístěným v zařízení, rodičům těchto dětí, jakož i ostatnímu personálu. Proto je vhodné, aby mělo zařízení vytvořeny podmínky pro pravidelnou intervizi svých pracovníků a zajišťovalo přístup pracovníků k supervizi vykonávané externím, nezávislým a kvalifikovaným odborníkem.²¹

V minulosti v zařízení probíhaly pravidelné supervize, v současné době se již nekonají. I přes skutečnost, že v zařízení nevznikl důvod předpokládat, že by zaměstnanci práci jakkoliv nezvládali, domnívám se, že by bylo vhodné i z preventivního hlediska, supervizi opětovně zavést.

Opatření:

- 5) Přistoupit k pravidelnému pořádání supervize (do 6 měsíců).**

21 MYŠKOVÁ, Lucie et al. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a standardy kvality služeb ambulantních středisek výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018. ISBN 978-80-7481-223-1. Standard 3.7.

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	• Opatření ve výchově ukládat v souladu se zákonem a zásadami správního řízení (opatření č. 3) • Ukládat jen taková opatření ve výchově, která připouští zákon o ústavní výchově a respektovat přitom terminologii zákona (opatření č. 4)
Do 3 měsíců	• Zajistit dětem větší uzamykatelný prostor pro uchovávání svých osobní věcí (opatření č. 1)
Do 6 měsíců	• Přistoupit k pravidelnému pořádání supervize (opatření č. 5)
Průběžně	• Umožnit starším dětem v závislosti na jejich schopnostech uzamykat si pokoj (opatření č. 2)